

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגאון רבי עמרם פריד שליט"א

פסקי הלכות פורים

תענית אסתר

א. נהגו כל ישראל להתענות ב"ג באדר, כדי לזכור שהקב"ה רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל הקב"ה בכל לבבו, כמו שעשה בימי מרדכי ואסתר.

ב. קטנים עד גיל בר מצוה ובת מצוה פטורים מלצום ואף בתענית שעות אינם חייבים.

ג. מעוברות ומיניקות אינן צמות. הגדרת מעוברת היא מעת שיודעת שהיא מעוברת [ע"י בדיקה ביתית וכד'], ואף בתוך ארבעים יום ליצירת הולד. הגדרת מינקת היא כל עוד שמניקה בפועל, ואף הנקה חלקית, אבל אם אינה מניקה בפועל כלל אף שהיא תוך כ"ד חודש מהלידה צריכה לצום.

ד. יולדת תוך ל' יום ללידתה אינה צמה, ואת ה' יום מקלים למנות מעת לעת.

ה. מפלת, אם הפילה אחר ארבעים יום מתחילת עיבורה, דינה כיוולדת שאינה צמה תוך ל' ללידה והפלה.

ו. צריך לדאוג לאפשרות שיוכל לצום, ומי שאם לא יתאמץ לא יהיה בגדר חולה, עליו לעשות כן כדי שיוכל לצום.

ז. אלו שפטורים מלצום, יש להסתפק אם מותר להם לאכול בשר ויין ומיני מעדנים, כיון שאין תענית זו תענית של אבילות. ונראה שאין להם לאכול כדי לא לפרוש מן הציבור.

ח. חולה שאין בו סכנה, אינו מתענה ואף אינו צריך להשלים את התענית ביום אחר. הגדרת חולה הוא שנפל למשכב, או שחולה כל גופו דהיינו שהוא במצב שאינו יכול לתפקד. גם מי שיש לו מיחוסים קשים, (כגון כאבי עיניים הגורמים סבל אך עדיין ניתן לתפקד), אינו מתענה, אבל במקרה זה יש להשלים את התענית ביום אחר.

ט. אם רוצה לקום מוקדם לאכול לפני עלות השחר, צריך להתנות לפני שהולך לישון שאינו מקבל עליו תענית עד עלות השחר.

י. מותר להתרחץ ולהסתפר בתענית אסתר, ומותר לשמוע מנגינות, שהוא תענית של שמחה.

יא. במקום צער מותר לשטוף פיו במים, וכן לצחצח שיניו.

זכר למחצית השקל

א. מנהג ישראל לתת באדר זכר למחצית השקל.

ב. המנהג לתת לפני מנחה של תענית אסתר, ויש נוהגים לתת לאחר מנחה קודם קריאת המגילה.

ג. נוהגים לתת ג' מטבעות של חצאי שקל, ויש נוהגים לתת שווי של מחצית השקל של תורה, שהוא שווי של 6.9 גרם כסף.

ד. קטן פחות מ"ג אינו חייב בזה, אך המנהג לתת אף בעד בניו הקטנים, וכן בעבור העובר. רבים נוהגים לתת גם עבור נשים ובנות.

ה. אף אלו שאינם חייבים במחצית השקל אם התחילו לתת שנה אחת שוב אין מפסיקין.

ו. דמי מחצית השקל ניתן לעניים או לצרכי בית הכנסת.

ז. מחצית השקל אינו ניתן מכספי מעשר.

הלכות פורים

ליל פורים

א. כתב המשנ"ב (סי' תרצ"ה סק"ג) שנכון ללבוש בגדי שבת מבערב, וימצא אח"כ בביתו נרות דולקים ושולחן ערוך ומטה מוצעת.

ב. מתפללים ערבית ואומרים על הניסים בתפלה. לאחר תפלת שמו"ע אומר הש"ץ קדיש תתקבל ואחרי הקריאה אומרים "ואתה קדוש" ואח"כ אומר הש"ץ קדיש שלם בלי תתקבל.

על הניסים

ג. אומרים על הניסים בשלשת התפילות של פורים. שכח לאומרו, אם נזכר קודם שאמר שם השם בחתימת הברכה חוזר לעל הניסים, ואם הזכיר שם השם של החתימה מסיים ואינו חוזר, וקודם "יהיו לרצון" שאומרים אחרי "אלוקי נצור" יאמר דרך בקשה "הרחמן יעשה לנו ניסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי ואסתר וכו'". אם כבר סיים את התפילה אינו חוזר.

אכילה קודם קריאת המגילה

ד. אסור לאכול לפני קריאת המגילה ואף טעימה אסורה, ולצורך גדול, כגון חולה קצת או מי שהתענית קשה לו, מותרת טעימה. הגדרת 'טעימה' היא, אכילת פת ומזונות עד כביצה, ופירות וירקות וחטיפים שאינם מיני דגן אפי' הרבה. שתיית משקאות אפי' הרבה דינה כטעימה, אך אסור לשתות יין או שאר משקאות אלכוהוליים. חולה שטעימה אינה מספיקה לו, יעמיד שומר שיזכירנו לקרוא את המגילה ויכול לאכול.

קריאת המגילה בלילה וביום

ה. הכל חייבים בקריאת המגילה, אחד האנשים ואחד הנשים, ואע"פ שהיא מצוות עשה שהזמן גרמא נשים חייבות, שאף הן היו באותו הנס.

ו. זמן קריאת המגילה, בלילה, מצאת הכוכבים עד עלות השחר, וביום, מגן החמה עד שקיעת החמה, ובדיעבד אם קראו מעלות השחר, יצא.

ז. קודם שמתחיל הקורא לברך פושט כל המגילה וכופלה דף על דף, ודווקא כשקורא בציבור, והשומעים אין צריכים לפשוט.

ח. הקורא את המגילה צריך לכוון לצאת ידי חובה, ואם קורא בציבור, צריך לכוון להוציא ידי חובה את השומעים, והשומעים צריכים לכוון לצאת.

ט. ברכות המגילה נאמרות בעמידה, וכל היוצאים בברכות צריכים לעמוד. הקורא את המגילה לציבור צריך לעמוד, והשומעים יכולים לשבת. הקורא את המגילה לפחות מעשרה אנשים יכול לשבת, והקורא לנשים אפי' יותר מעשרה דינו כקורא ליחיד שיכול לשבת.

י. הקורא את המגילה מברך שלש ברכות, על מקרא מגילה, שעשה ניסים, ושהחיינו. הספרדים נוהגים לברך שהחיינו רק בקריאת הלילה, והאשכנזים מברכים שהחיינו אף בקריאת היום. (ספרדי המתפלל אצל אשכנזים מותר לו לענות אמן על ברכת שהחיינו, ואין זה הפסק.) כשמברכים שהחיינו ביום [לאשכנזים] יכוונו המברך והציבור גם על שאר מצוות היום, משלוח מנות, וסעודת פורים [ומתנות לאביונים], ולבני ספרד, יש פוסקים שכתבו שיכוונו כן בברכת שהחיינו בלילה, ולהלכה אין צריך לכוון כן בלילה.

יא. אם הקורא כבר יצא ידי חובה, אם השומעים אינם יודעים לברך יברך הקורא, ואם הם יודעים לברך לכתחילה יברכו השומעים, ואחד יכול לברך ולהוציא את כולם ידי חובה הברכה. והקורא לנשים תברכנה הן "לשמוע מקרא מגילה".

יב. אסור לדבר משעה שמתחילים לברך את ברכות המגילה, עד סיום הברכה שלאחר המגילה.

יג. צריך השומע לשמוע כל תיבה ותיבה מפי הקורא, ואם חיסר תיבה אחת לא יצא, ולכן אם חסר תיבה אחת שלא שמע, ישלים בעצמו אף מתוך החומש, עד שיגיע למקום שהקורא אווז בו, ואפילו קרא הרבה מן החומש, כל ששמע את רוב המגילה מהבעל קורא יצא.

יד. הקורא את המגילה צריך להשמיע לאוזנו, ואם לא השמיע לאוזנו יש אומרים שלא יצא ידי חובתו.

טו. דיבר השומע באמצע קריאת המגילה, אפילו שמע את כל התיבות לא יצא ידי חובה.

טז. 'חלם' בשעת קריאת המגילה, אם שומע את הקריאה עם מגילה [או חומש] לפניו ויודע במשך כל הזמן שחלם היכן אווז הקורא במגילה, נחשב ששמע ויצא ידי חובה, ואם לא, עליו להשלים מהמגילה שלפניו [או ממגילה שבחומש] מהמקום שחלם עד היכן שאווז הקורא.

יז. כשאומר "בלילה ההוא נדדה" יגביה קולו, כי שם מתחיל הנס, כשאומר "האגרת הזאת" ינענע את המגילה. נוהגים שהציבור אומר בקול רם את ד' הפסוקים האלה והם, "איש יהודי", "ומרדכי יצא", "ליהודים היתה אורה", וכן את עשר בני המן מ"חמש מאות איש" ועד "עשרת" ועד בכלל. **יח.** הפסוק "אשר נתן המלך" קוראים ב' פעמים פעם ראשונה "להרג" בלא וי"ו, ופעם שניה "ולהרג" עם וי"ו. וכן בפסוק "נקהלו היהודים" קוראים ב' פעמים פעם ראשונה "בפניהם" עם בי"ת ופעם שניה "לפניהם" עם למ"ד.

יט. לאחר קריאת המגילה מברכים ברכת "הרב את ריבנו" בלילה וביום, ומברכים זאת לאחר שגלל את המגילה. ברכה זו מברכים דווקא כשקוראים בציבור. הקורא ביחיד נחלקו הפוסקים, ולהלכה אין מברכין זאת ביחיד, הקורא לנשים אף שהן רבות דינן כיחיד.

כ. בלילה לאחר ברכת "הרב את ריבנו", אומרים "אשר הניא", וגם יחיד אומרה, וביום אין אומרים "אשר הניא", ואומרים "שושנת יעקב" (בלילה וביום).

כא. טוב להחמיר ליטול ידיו לפני שנוגע במגילה.

כב. אם באמצע סעודת פת נגע במגילה ורוצה להמשיך לאכילת פת, יש מחמירים ליטול ידים פעם נוספת ללא ברכה.

עוד דינים הנוהגים בלילה

כב. מצווה לשמוח ולהרבות קצת בסעודה בליל פורים. יש נוהגים לאכול זרעונים בליל יום פורים

שחרית של פורים

כד. ביום הפורים שחרית, אחרי חזרת הש"ץ אומרים חצי קדיש ומוציאים ספר תורה וקוראים שלשה עולים בפרשת "ויבוא עמלק" ולאחר הקריאה אומרים חצי קדיש, ומחזירים הס"ת למקומו, ומיד לאחר מכן קוראים את המגילה כשעדיין מעוטרם בתפילין.

כה. אומרים שיר של יום מזמור כ"ב בתהילים, וטוב לומר קודם אמירתו "היום יום פלוני בשבת". (אך לא יאמר שבו היו הלוויים אומרים וכו').

מצוות היום

כו. ביום הפורים יש לקיים את מצוות היום, שהם מקרא מגילה משלוח מנות מתנות לאביונים וסעודת פורים ודיניהם יבוארו להלן.

כז. לפני קריאת המגילה אסור לאכול כמו שנתבאר לעיל, ולפני שאר מצוות היום יש שסוברים שאסור לאכול.

מתנות לאביונים

כח. חייב כל אדם מישראל איש ואישה לתת שתי מתנות לשני אביונים, דהיינו מתנה אחת לכל עני.
כט. אין לתת מתנות לאביונים מכספי מעשר, אבל מה שמוסיף יותר מהשיעור של החיוב יכול לתת ממעשרות.

ל. שיעור מתנות לאביונים הוא פרוטה, ויש אומרים שבזמנינו צריך יותר מזה, ובפרוטה שהוא פחות מעשר אגורות אין יוצאים ידי חובה, ומסתבר שבשקל אחד יוצא ידי חובה לשיטה זו, ו"א שצריך שיעור שיוכל העני לקבל ממנו הנאה חשובה (בין 01 ש"ל - 05 ש"ל).

לא. יש לדאוג שהכסף יגיע ליד העני בפורים, או לפחות שיזכו לעני את שווי הסכום שנתן, ויודיעו לעני שזיכו לו.

לב. הגדרת עני לענין צדקה ומתנות לאביונים, הוא מי שחי בצורה מינימלית, ואין לו כדי פרנסתו.

לג. מתנות לאביונים ניתן לתת בכסף או במאכל, אבל לא בבגדים או חפצים וכדו'.

לד. לדעת רוב הפוסקים נשים חייבות במתנות לאביונים, אך יש להסתפק אם סגי שהבעל מוסיף סכום נוסף של שיעור מתנות לאביונים ומתכוין שזה יהיה בשבילה, או שצריך לזכות לה את הכסף על ידי אחר.

לה. לגבי ילדיו שהגיעו לגיל חינוך, נחלקו האחרונים האם חייבים לחנכם במצוות מתנות לאביונים.

משלוח מנות

לו. חייב אדם לשלוח לחבירו משלוח מנות אחד, שיש בתוכו שני מיני מאכלים, או שני מיני משקים, או מאכל ומשקה.

לז. משלוח מנות צריך דווקא מיני מאכל או משקה, ולא בגדים וחפצים. ובבשר חי שאינו מבושל, נחלקו הפוסקים אם יוצאים בזה ידי חובה, ולכן יש להקפיד לתת מאכל שראוי לאוכלו כמות שהוא.

לח. לתת משלוח מנות מפירות שביעית, אם כבר יצא ידי חובת משלוח מנות בנתינה לאדם נוסף, בוודאי מותר, אך אם עדיין לא יצא ידי חובת משלוח מנות ורוצה לצאת במשלוח מנות זה שיש בו דברים הקדושים בקדושת שביעית, אף שיש מחמירים בזה דנחשב כמו פורע חוב בפירות שביעית, מ"מ העיקר להלכה שאפשר לתת כי קיום מצווה לא נחשב "סחורה" בפירות שביעית, אולם "להחזיר" משלוח מנות מדברים הקדושים בקדושת שביעית למי ששלח לו, יש להסתפק אם מותר.

לט. יש מסתפקים אם צריך לשלוח משלוח מנות דווקא ע"י שליח, או שגם הוא עצמו יכול לתת, והעיקר להלכה שאין צריך שליח, וגם מי שמחמיר לשלוח שליח, די בשליח שהוא ילד קטן וכדו' אף שילד אינו בר שליחות.

מ. לדעת רוב הפוסקים נשים חייבות במשלוח מנות. ולגבי ילדיו שהגיעו לגיל חינוך, נחלקו האחרונים אם יש לחנכם לזה.

מא. אם נותן משלוח מנות בתוך כלי, ורוצה להניח את המאכלים בתוך הכלי, כיון שיש נידון אם הכלי נחשב ככלי סחורה שפטור מטבילה [ע"י ט"ז יו"ד סי' ק"כ ס"ק י' וחת"ס שם], לכן לכתחילה יש לטבול כלי זה עם ברכה ולהשתמש בו פעם אחת בעצמו, ויש מזכים את הכלי למקבל ע"י אחר ואח"כ טובלים בברכה.

עשיית מלאכה

- מב.** נוהגים שלא לעשות מלאכה בפורים, והעושה מלאכה אינו רואה בזה סימן ברכה לעולם.
- מג.** מלאכה שיש בה שמחה, מלאכה לצורך פורים, מלאכת מצווה, כל אלו מותרים.
- מו.** סחורה מותרת, ששמחה היא לו, אך ראוי למעט בה.
- מז.** מלאכה המותרת בחול המועד ודאי שמותרת בפורים, שאיסור מלאכה בפורים קל יותר מאיסור מלאכה בחול המועד.
- מח.** בליל פורים, יש מחלוקת אם נהגו שלא לעשות מלאכה, והמיקל יש לו על מי לסמוך.

סעודת פורים

- מט.** נוהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה, ורוב הסעודה צריכה להיות ביום, ולא כמו שנוהגים לעשות את הסעודה סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא בליל ט"ו, ויש נוהגים לאכול כביצה פת בבוקר ולאכול בשר ולשתות יין ולאחר מכן הולכים לישון כדי לצאת יד"ח "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע" [ע"י רמ"א סי' תרצ"ה].
- נ.** לכתחילה יש לאכול פת בסעודת פורים, ויש לאכול בשר ולשתות יין בסעודה זו.
- נב.** יש להזכיר על הניסים בברכת המזון, ואף אם מברך ברכת המזון במוצאי פורים כיון שאכל כזית פת בפורים, אומר על הניסים.
- נג.** אם שכח לומר על הניסים בברכת המזון כיון שיש אומרים שאין חיוב לאכול פת בפורים, אינו חוזר ומברך.

שו"ת בענייני פורים

לבישת בגד של איש לאשה לצורך שמחת פורים

שאלה: נערה המציגה בהצגה במסיבת פורים, האם מותרת ללבוש ציצית או שאר בגדי גבר לשם משחק והצגה לצורך שמחת פורים.

תשובה: המיקל בזה באופן שניכר שהיא אשה, אין למחות בידו, אבל הנכון להחמיר בזה כיון שרבים מהפוסקים אסרו הדבר בהחלט, ובפרט כיום שניתן להשתמש בבגד העשוי מחומרים כמו אל- בד וכדומה, שאינו נחשב בגד ואין בו איסור לא ילבש, ויכולה לקיים המשחק בלא להכנס לחשש איסור, וראה הערה¹.

שמלת אשה ולאשה ללבוש בגד גבר, הוא אף כשלובשים אותם לשם שמחה ובדרך עראי, כגון בשמחת נישואין, שלא חילק הכתוב בין דרך קבע לדרך עראי, וכתב על כך הבי"ח שאין ספק שדברי היראים נעלמו ממהר"ם מינץ, ומשום כך ראוי לכל ירא שמים להזהיר בני ביתו שלא ילבש הגבר שמלת אשה ולהיפך לא בפורים ולא בשמחת נישואין. והפרי מגדים (שם מש"ז סק"ה) הביא שבבא הגולה (י"ד שם) הביא דעת האוסרים וכתב שמכל מקום כשכל הבגדים של גבר ורק בגד אחד של אשה או להיפך באשה, יש להקל בזה שכיון שבאופן זה לכולי עלמא אינו איסור תורה, אפשר שיש להקל לצורך שמחת פורים. והחיד"א (שירי ברכה י"ד סימן קפב סק"ג) כתב שיש לאסור הדבר באיסור גמור, והיד הקטנה (עמ"ר רפ) כתב שיש למחות בדבר בכל תוקף ובחרמות גדולים למנוע המנהג הרע הזה.

והמשנה ברורה (שם סק"ל) הביא דברי הפרי מגדים אלו, והביא עוד שהכנסת הגדולה (הגב"י סימן תרצה) והשל"ה (מגילה בר מצוה אות טו) הזהירו להתרחק מזה. ומטעם זה נראה עיקר שיש לאסור על נערה ללבוש ציצית או שאר בגדי גבר לצורך משחק, שהרי הכרעת המשנה ברורה נוטה לאסור בזה, אמנם אם אינה לובשת אלא בגד אחד יש להקל בזה, ואם מבני אשכנז היא אין למחות בה שהרי היוצאים ביד רמ"א שיש להם על מי לסמוך, אבל מסתבר שלבני ספרד הדבר אסור באיסור גמור ויש למחות

1. בשו"ת מהר"ם מינץ (סימן יז) הביא דעת רבי אליקים סגל שפסק להתיר לבחורים ללבוש בגדי בחורות וכן להיפך ביום הפורים לצורך שמחת הפורים, וכתב על כך שאין להרהר אחר דבריו והמהרהר אחר דברו כמהרהר אחר השכינה, ואף להחזיק דבריו אין צריך, אבל מכל מקום כדי ליטול שכר מביא ראיה כדבריו מדברי תוספות בעבודה זרה (כט ע"א ד"ה המסתפר) שכתבו שמדברי התוספתא (שם פ"ג) שלא התירו לאיש להביט במראה אלא כשמסתפר אצל גוי, מוכח שאסור לאיש להביט במראה משום שיש בכך משום לא ילבש גבר שמלת אשה, וכתבו התוספות על זה "ומיהו אינו אסור כי אם להתנאות דעבר משום לא ילבש גבר, אבל להסתפר ולגלח ולראות במראה שלא יחבל בעצמו או משום מיחוש עינים ודאי מותר, ובוחן לבות הוא יודע, ע"כ. ומבואר מדבריהם שאין איסור לא ילבש אלא כשעושים כן כדי להתנאות, ולפי זה כשעושים כן לשחוק ולצורך שמחת פורים, אין בו איסור לא ילבש ומוכח כדברי הרב אליקים סגל. וכתב שאמנם אם עושה כן בקביעות יש לאסור אף כשאינו מכוין לתנאות, אבל אם עושה כן בימי הפורים בלבד אין לאסור וכמו שמצינו שהתירו לצורך שמחת הפורים איסור גזל. והרמ"א (דרכי משה סימן תרצו אות ה ובשו"ע ס"ה) פסק כדבריו.

ואולם הב"ח (י"ד סימן קפב ס"ה) והט"ז (שם סק"ד) הביאו שביראים (סימן צו) שכתב שהאיסור לגבר ללבוש

מצות משלוח מנות באבל

שאלה: האם אבל על אביו או אמו בתוך י"ב חודש חייב במשלוח מנות.

תשובה: האבל חייב במשלוח מנות, וישלח לשנים או שלושה ממכריו, אבל לא ישלח דברי שמחה.²

שאלה: האם מותר לשלוח משלוח מנות לאבל על אביו או אמו.

תשובה: אין לשלוח משלוח מנות לאבל, אבל יכול לשלוח למשפחת האבל ויוצא ידי חובה כאילו שלחו לאבל עצמו³, ואם אדם שלח משלוח מנות לאבל מחוסר ידיעה, רשאי האבל לקבלו.⁴

ביחזקאל (כד ז') 'האנק דום', למדים שאין שואלים בשלום האבל על אביו או אמו כל י"ב חודש, וכתב המהרי"ל (סימן לא) שמטעם זה אף אין לשלוח לו מנות שאין לך שאילת שלום גדולה מזו, ומטעם זה כתב הרמ"א (סימן תרצו ס"ו) שאין לשלוח מנות לאבל בתוך י"ב חודש על אביו או אמו. ואמנם יש בפוסקים [ראה דברי מלכיאל (ח"ה סימן רלז)] שכתבו להתיר לשלוח מנות לרבו אף כשהוא אבל משום שמשלוח המנות לרב כפרעון חוב הוא שאינו נחשב כדרישת שלום, וכדין מתנות לאביונים שמבואר במגן אברהם (שם ס"ק יא) שמותר לתת אף לאבל, אבל הנכון יותר לשלוח לבני ביתו של האבל שאף שידוע שטעם המשלוח משום האבל הוא, מכל מקום כיון שאינו אומר ששולחן לאבל עצמו אינו בכלל דרישת שלום.

4. בגמרא מועד קטן (שם) מבואר שאין שואלים בשלום האבל בתוך י"ב חודש לפטירת אביו או אמו, אולם אם דרשו בשלומו מותר להשיב שלום לשואליו, ונראה שכיון שאיסור שליחת משלוח מנות לאבל משום איסור שאילת שלום היא, הרי שאם באו לשלוח לו נחשב שכבר שאלו בשלומו ואף אם לא יקבל הרי כבר נשאל בשלומו, ומשום כך מותר לו לקבל המשלוח שהרי זה כהשבת שלום שמותרת היא. וכן כתב סופר או"ח (סימן קמא).

שלא לעשות כן, ויותר יש לאסור הדבר כאשר הוא נעשה במסיבות לפני פורים, שהרי מדברי מהר"ם מינץ מבואר שלא התיר אלא בפורים שהוא יום אחד כשם שפטרו את המזיק בפורים מלשלם הזיקו, ולפי זה במסיבות הנערכות בערב פורים יש לפקפק עוד אם יש מקור להתיר. ועל כן הנכון להשתמש בבגדי אל - בד שאינם נחשבים לבגד ואין בהם איסור.

2. כתב הרא"ש (מועד קטן פ"ג סימן פה) שאבל אף בתוך שבעה חייב במשלוח מנות, שהרי חייב בכל המצוות שבתורה, וכן פסק השלחן ערוך (סימן תרצו ס"ו) וכתב הב"ח (סימן תא) שיש לו לשלוח לשנים או שלושה ממכריו, והמגן אברהם (שם ס"ק יא) הביא שבספר חסידים (סימן תשיג) כתב שלא ישלח דברי שמחה ותפנוקים וכן הביא המשנה ברורה (שם ס"ק יח). ואמנם בשו"ת מגידות לפרי מגדים (סימן נח) כתב שלא ישלח אלא לאחד ממכריו כעיקר הדין, וצריך עיון שהרי איסור שאילת שלום ומשלוח מנות לאחרים הוא שלא ישלחו לאבל, אבל האבל עצמו אינו אסור בזה, כמבואר בשלחן ערוך (יו"ד סימן שפה ס"א), ומכל מקום במשנה ברורה לא הובאו דברי הב"ח והפרי מגדים, וצ"ע.

3. בגמרא (מועד קטן טו ע"א) מבואר שמהכתוב

ברכת ישראל כח להרב רוני
ליקר שליט"א על סיועו
בהדפסת הגליון

לתרומות והנצחות, להערות
והארות, ולקבלת העלון במייל
ניתן ליצור קשר 052-7175517
a0527175517@gmail.com

ברכת ישראל כח להרב אריה
שינפלד שליט"א על סיועו
בהדפסת הגליון